

ROMAN NĚMEC

TYPOLOGIE DLUŽNÍKŮ

DLUŽÍ?

DLUŽÍŠ?

DLUŽÍM.

Bookla

Roman Němec
Dluží? Dlužíš? Dlužím.

Vydal powerprint s.r.o. pod značkou Bookla, v Praze roku 2025

ISBN 978-80-7568-975-7

CO PROVÁZÍ DLUŽNÍKY

Jsou kultury, kde se žije na dluh. Pokud nemáte nové auto, krásné šperky, plastického chirurga, iPhone, i když na ty věci nemáte, jste divní a je s vámi něco špatně. Když vás na ulici vidí soused nastupovat do nového auta a ví (protože je vašim sousedem), že na něj nemáte, řekne si: „To je kabrňák.“ Přišli jste do styku s kulturou dlužníků. Nemluvím o bohatých lidech, mluvím o těch, kteří si půjčují, půjčují a půjčují, a přitom na konkrétní věci nemají. Některé z takových společností jsou například Ázerbájdžán nebo Egypt.

V naší společnosti je normální vzít si hypotéku a jít tzv. „do svého“. V Německu to tak běžné není, hodně lidí žije v nájmu celý život a je to pro ně normální. Co znamená „normální“? Můžeme vyjít ze slova norma, tedy všeobecně závazné pravidlo aneb zvyk. Zvyklosti dodržuje většina lidí. Normální, můžeme říct většinový. To, co dodržuje většina, je normální.

Vzpomínám si na paní, vysokoškolačku, svoji klientku, která mi do telefonu řekla: „Určitě jste si taky někdy půjčil.“ Ale pravda je, že ne, nepůjčil. Není to pro mě normální. Nicméně podle České bankovní asociace má zkušenost s nějakým typem půjčky 80 % lidí v Čechách a 43 % Čechů půjčku splácí. Možná jsme i my společností dlužníků.

Cítíte se trapně? Máte vztek? Jste smutní nebo se litujete? Taký je možné, že se bojíte nebo máte pocit, že vám někdo něco dluží. Pokud dlužíte, vyjmenované pocity jsou normální. Pokud cítíte

pokoru, je dost pravděpodobné, že se ze situace dostanete. Také vás může potkat pocit vděčnosti. Věřte, nejste v tom sami, ostatní ve vaší situaci se cítí podobně.

SEBELITUJÍCÍ

Hlavním znakem dlužníků, kteří spadají do skupiny „sebelitujících“, je, jak už název napovídá, sebelítost. Charakteristika se týká samozřejmě jak mužů, tak žen, v hlavě mi ovšem utkvěl příběh asi padesátiletého muže.

„Dobrý den, vím, že dlužím. Bývalý zaměstnavatel mi slíbil zaplatit, ale nezaplatil. Práce byla načerno a nedostal jsem zapláceno za dva měsíce, tak jsem tam skončil. Teď nemám ani na nájem. Nevím, co teď bude,“ říká muž zdrceně s nádechem deprese.

„Bohužel, my tu splátku potřebujeme,“ říkám já.

„No, já ty peníze nemám. A nemám si kde půjčit.“

„Jste aktuálně 43. den v prodlení.“

„Nemám práci. Nemám, jak to zaplatit.“

Místo kroků ke splacení svého závazku, například najít si novou práci nebo se bránit vůči bývalému zaměstnavateli, nastupuje strategie sebelítosti. Těžko vědět, co se takovému klientovi honí hlavou, působí na mě ovšem takto: Nemohu se svou situací nic udělat, jsem bezmocný a stále mi všichni ubližují. Pravda je relativní. Mojí pravdou je, že takovému člověku bylo ublíženo, nicméně z mého pohledu on má se svou situací možnosti něco dělat. S takovými klienty dohoda často vyjde do prázdna, jelikož absolutně odmítají cokoli uhradit s tím, že jsou v bezvýchodné situaci. Pracovat často mohou, ale nepracují.

Další střípek ze života sebelitujícího dlužníka.

„Dobrý den, mám u vás splátkový kalendář. Měl jsem uhradit, ale nezvládnou to,“ říká muž mezi čtyřicátým a padesátým rokem.

„Chvilíčku počkejte,“ říkám já a snažím se zorientovat v záznamech k tomuto klientovi, kterých je až moc.

„No, máte tam asi hodně poznámek, už jsem vám toho nasliboval,“ odvětí zkroušeně muž.

„Ano, měli jsme s vámi dohodu k patnáctému v měsíci.“

„No, mně to zas nevyšlo,“ pokračuje klient lítostivým hlasem.

S pohledem na poznámky je mi jasné, že až kolegyně uvidí znovu porušený slib, zařadí dlužníka k inkasní agentuře, a tak ho o tom informuji.

„Já o tom vím, mně to kolegyně minule říkala, já o tom předtím nevěděl.“

„Máte tam už jen dvě splátky a budete to mít z krku,“ radím.

„Vím, že jsem hroznej, nechci vám zas slíbit něco, co nesplním.“

„K jakému datu si můžu poznačit, že budete hradit?“

„Dvacátého sedmého.“

„Dobře, ale je opravdu nutné částku uhradit, v opačném případě dojde k posunu k inkasní agentuře,“ upozorním klienta znovu.

„Ano, vím o tom. Děkuji a na shledanou,“ pokračuje klient úslužně.

Tento nešťastný muž se téměř rozplakal. Což je pro mě osobně vždy těžké, pokud se nejedná o dlužníka „vyděrače“. Podle mého názoru člověk vůči sobě nemusí být seabemrškačský, ani když se dostane do dluhů. Vždy je řešení, v jakékoli situaci. Možností je dluhová poradna, insolvence nebo tak jednoduché řešení jako najít si práci. „Sebelitující“ dlužníci si dělají situaci těžší, než je, sebelítost zkrátka nepomáhá. Smutek možná, sebelítost ne.

Pojďme se z té deprese podívat na jedinou, avšak nezanedbatelnou skupinu dlužníků, která je pozitivní.

ASERTIVNÍ

Skupinu „asertivních“ dlužníků mám rád, protože se jedná o lidi, kteří jednají nejen slušně, ale dokonce asertivně. To je schopnost přiměřeně komunikovat, požadovat, kritizovat pocity, názory, potřeby bez agresivity a manipulace, a přitom neomezovat svobodu druhých. Je to jediná skupina, s níž po rozhovoru máte radost.

„Dobrý den. Volám z banky... Jste třetí den v prodlení se splátkou.“

„Ježíšmarja, já na to úplně zapoměla, to se omlouvám. Dnes to zaplatím!“

„Dobře, mám to poznačeno. Děkujeme za informaci.“

„Ve mně úplně hrklo, když jste se představil, úplně jsem se vyděsila.“

„Já vás chápu, taky bych se vyděsil, kdybych si volal.“

Další případy mohou být jednoduché a často slyšíme takové věty. **„Dobrý den, zaplatím to dnes, děkuji za zavolání.“**

Nebo dokonce:

„Dobrý den. Volám z banky ... Jste čtrnáctý den v prodlení se splátkou.“

„Já se omlouvám, zjistil jsem při kontrole, že jsem to poslal na jiný účet. Říkal jsem to už včera kolegovi. Je to poslané znovu.“

„Aha, kolega to asi zapomněl zaznamenat. Tak se omlouváme.“

„Ne, já se omlouvám! To je moje chyba, že jsem v prodlení.“

Bohužel jsou i takovéto případy:

„Dobrý den. U telefonu... Zemřel mi manžel a má u vás úvěr, jaký bude prosím další postup?“

Sdělím ho paní.

„Moc děkuji.“

„Upřímnou soustrast.“

Anebo mladý, asi pětatřicetiletý muž.

„Dobrý den, volám, protože bych si chtěl zablokovat možnost půjčit si.“

Poprosím pána o informace pro ověření totožnosti.

„Já si pořád půjčku, mě to láká a splátky mi narůstají. Pak budu mít problém splácet a já to chci splatit. Tak je nějaká možnost mě zablokovat, abych si už nemohl dál půjčovat?“

Taková možnost samozřejmě je, a tak zodpovědného pána na vlastní žádost „zablokují“.

Další skupinou jsou snaživí lidé, kterým záleží na tom dostat se z dluhů, i když je to bude stát hodně sil. Vzpomínám si na mladou ženu kolem třicítky.

„Dobrý den, ano, jsem v prodlení.“

„Kdy uhradíte?“

„Přišla jsem o zaměstnání, ale mám dvě brigády, dostanu peníze na začátku příštího týdne, tak to hned zaplatím.“

„Rozumím, mám poznačeno.“

„To víte, že z toho ani nespím.“

Dalším střípkem příběhu bude paní mezi šedesáti a sedmdesáti lety.

„Dobrý den, vím, že to je můj problém, že jsem po splatnosti. Ale teď s tím zdražováním plynu a elektřiny se všechno doplácí, všechno je to opožděné. Můj manžel má alzheimera a vyjednat s ním cokoliv je hrozný porod.“

„Rozumím.“

„Já to nechci dávat k soudu, rozumíte, jsme spolu čtyřicet let. Tak se omlouvám, zaplatím to do středy. Co vám budu povídat, mám z toho průjmy.“

I takové příběhy někdy při vyřizování pohledávek slyšíme. Asertivní dlužníci se do prodlení se splátkami dostávají většinou náhodou nebo omylem. Jsou to zodpovědní lidé, kteří své závazky plní. Já osobně se někdy cítím až trapně volat lidem první, druhý den po splatnosti, ale tak jako tak jsou zkrátka v prodlení.

MAMINKY

„Markétko, pojď sem,“ volá Maminka. „Honzíku, nelez mu po hlavě,“ slyším z dětského hřiště.

Maminka je v podstatě ještě holčina. Dřív měla stálého přítele, ale po čase pro ni začal být nudný. Vysokoškolák, docela hezký, tak nějak normální, spolehlivý kluk. Dávali si pozor na to, aby se na dětské hřiště ještě nedostali. Když se k sobě na chvíli přestěhovali a ona začala v nové práci, potkala jiného kluka. Ne tak nudného. Ne tak spolehlivého.

Byli spolu jednou a pod srdíčkem začala nosit jeho dítě, které od prvního dne milovala. Víc než sebe. Když se jí pan Spolehlivý ptal, jestli není možné, že by byl tatínkem on, řekla mu, že ne. Zato pan Nespolehlivý měl zájem jenom o to, aby se tatínkem nestal. Padlo i slovo potrat.

Maminka tedy začala přemýšlet. Chce mít v životě děťátka otce, který o ně nemá zájem? Chce, aby se pan Nespolehlivý pletl do výchovy za pár tisícovek, které měsíčně (možná) pošle? Začala přemýšlet, jak pana Nespolehlivého vyvázat z role. To taky později udělala.

Pan Stálý a spolehlivý se s Maminkou dál scházel, až to vypadalo, že tatínkem bude on. Když se děťátko narodilo, ona neměla oči pro nikoho jiného. Cítila bezmeznou lásku, jakou ještě nikdy k nikomu necítila. Tak i pan Stálý a spolehlivý upadl do zapomnění.

Časem dostala Maminka nejhloupější nápad. Ještě hloupější než těch pár hloupostí, co koupila na splátky. Vzala si úvěr, na jehož splacení sotva měla. Do příběhu tím pádem vstupují já.

Protože jsou přesvědčené, že jsou v právu, je s nimi těžké komunikovat. Chtějí svým dětem dopřát jen to nejlepší. Navíc jsou často samoživitelkami a v nesplácení se zaštiťují právě svými dětmi a tím, že musí zaplatit nájem a jídlo. Samozřejmě jsou případy, a není jich málo, kdy se jim nedostává výživného. Velice těžká situace. Bohužel fakt, že jsou matkami, je nekryje před jejich závazky.

„**Jsem samoživitelka,**“ řekne mi mladá žena větu, na kterou jsem alergický. Samozřejmě mi ji oznámí, jako by to vysvětlovalo vše, a situace je tím pro ni uzavřena. Pro mě bohužel ne.

„Rozumím, my tu splátku ale potřebujeme. A to co nejdříve.“

„**Jsem samoživitelka, musím platit nájem a tyhle věci,**“ pokračuje našťvaným tónem.

„Chápu.“

Nastane ticho, protože do vysvětlování, jak se situace má, se mi nechce. Poté Maminka řekne: „**Já zaplatím do středy 2 000 Kč.**“

Nedá to na celou splátku, myslím si, a víme to moc dobře oba.

„Dobře, poznačím si a přeju pěkný den.“ Co jiného mi zbylo říct do šramotu dětského hřiště?

NEZODPOVĚDNÍ

Ohledně této skupiny mám příběh z osobního života. Představte si ženu mezi pětadvacátým a třicátým rokem, cizinku z východu, kde si rodiny pomáhají. Je to jejich povinností. Bratr zadlužený a nepracující, matka zadlužená a pracující, otčím nemocný a v důchodu. Žena žije s nimi, protože jim vypomáhá. Asi se nemusím dvakrát ptát a uhodnete, že má dluhy.

Začalo to tak, že Stázka, což není její pravé jméno, nastoupila po vyučení do práce do skladu. Vydělá si dvacet tisíc korun čistého. Z její rodiny je to největší příjem. Chodí na brigádu uklízet. Je velice pracovitá. Co se stane s jejími penězi? Jak se s prací na hlavní pracovní poměr a zároveň přivýdělkem dostane do situace, že má u banky půlmilionový dluh? Utrácí nezřízeně peníze za sebe? Neutrácí. Její životní motto: Rodina si pomáhá.

Tu bratrovi koupí notebook na jeho sen stát se programátorem. Tu mámě přispěje na půjčku. Tu bratrovi zaplatí splátku. Úvěrů má bratr samozřejmě ke splacení více. A než se mladá žena naděje, deset let od vyučení dluží bance 500 000 Kč. Oběť? Určitě. Zodpovědnost za sebe? Ať si každý udělá názor sám.

Strípků od klientů mám nespočet. Funguje to i obráceně. Maminky a tatínkové si berou úvěry na výpomoc dětem. Ještě lepší je, když očekávají, že půjčku budou jejich ratolesti pravidelně splácet.

„Dobrý den, banka... Voláme kvůli vašemu úvěru, který je v prodlení.“

„No, ona to platí dcera.“

„Úvěr je psaný na vás.“

„No, ona to platí, já peníze nemám. Vím, že to platí pozdě, ale vždycky to zaplatí, nebojte se.“

Já se nebojím, říkám si a vidím, že pán taky ne. Není to poprvé a ani naposledy, kdy mu voláme.

„Já to zaplatím příští týden,“ říká mi mladý muž neochotně do telefonu. Šance, že se tak stane, je mizivá.

„Dobrý den, mně se stala taková nepříjemná věc. Nemůžu zaplatit. Budu moci zaplatit až příští měsíc.“

„Proč nemůžete uhradit?“

„Protože teď nemám.“

Na hloupou otázku... Připadá mi zajímavá forma sdělení takového klienta: „Mně se stala taková nepříjemná věc.“ Těchto případů je nespočet. Lidé, kteří neumí s penězi zacházet a nechce se jim platit své závazky, mají nezodpovědný přístup k sobě i okolí.

SEBEDESTRUKTIVNÍ

Jsou skupiny osob, které peníze potřebují, aby uspokojily svou závislost. Jednou z nich jsou převážně ženy. Výjimkou ovšem nejsou ani muži závislí na své druhé (nebo drahé?) polovičce. Těm se budu věnovat v příští kapitole. Lidé, o nichž budu psát nyní, jsou „sebedestruktivní“ a nepotřebují k tomu druhého člověka. To, co jim stačí ke štěstí, je návyková látka nebo automat. Časem se mnoho závislých uchýlí k půjčkám. Otázkou je, jestli jsou lidé s půjčkou nezávislí.

Chtěl bych začít příběhem z osobního života. Nazveme jej *Pán, který udělal všem radost*.

Bylo nebylo, v jednom hlavním městě jménem Praha žil Pán. Pán bez ženy, bez dětí, bez rodičů. Táhne mu na šedesát a je v invalidním důchodu. Bydlí sám v bytě 2+kk, který nemá v osobním vlastnictví. Tato skutečnost bude ještě důležitá, tak si ji zapamatujte.

Jak název kapitoly napovídá, patří mezi závislé, a to ne ledajaké. Zadlužil se potom, co udělal radost velkému množství lidí.

Jedním z nich byl člověk, který se stal bohatým na vývoji softwaru pro elektronické bannery lákající sázkaře do baru s automaty. Ten samý člověk později skoupil tyto putyky na sídlišti, kde Pán, co udělal všem radost, bydlel.

Když Pán naházal všechny své i cizí mince do automatů, dostal se k soudu, kde poznali, že má nemoc, a tak udělal radost soudci a státnímu zástupci, kteří mu omezili svéprávnost.

Bohužel mu ji neomezili natolik, aby nebyl schopný udělat radost dalším lidem. Jeho sousedem byl jeden advokát, který se do-

stal do předsednictví družstva v domě, kde Pán bydlel. Při privatizaci bytů uzavřeli dohodu. Advokát koupí Pánův byt za doživotní užívání bytu. Jednoduše další osoba, které udělal radost (bez Pána by advokát žádný byt nezískal a výměna celého bytu koupeného za nízkou cenu za věčné břemeno je, jak sami posoudíte, výhodná hlavně pro advokáta).

Kde jinde skončila Pánova cesta než v pečovatelském domě. Modlím se k Bohu a doufám, že tam poprvé udělal radost někdo jemu.

A tím pohádka končí, ovšem pohádky jiných, kteří těší společnosti nabízející půjčky, pokračují.

„Dobrý den, voláme z banky, oddělení pohledávek. Hovořím s panem X?“

„**Ano, hovoříte,**“ řekne pan X pomalu.

„Voláme vám kvůli vašemu úvěru, se kterým jste v prodlení.“ Mimochodem jsou asi tři odpoledne.

„**Co, jááá?**“ pokračuje muž podnapile.

„Ano.“

„**J-já to zaplatím,**“ sdělí mi X protáhle.

Vzhledem k tomu, že vlivem alkoholu nemůže pan X ani mluvit, je jasné, že mu za tři dny budeme volat znovu. Ke klientům tohoto typu nemám co napsat. Asi bych jim jen doporučil vyhledat odbornou pomoc, čímž se dostáváme k začátku další kapitoly.

OBĚTNÍ BERÁNCI

V hlavě mám ženu, se kterou jsem asi před týdnem vedl relativně normální rozhovor. Slíbila, že uhradí. Nestalo se, a tak volám.

„Dobrý den, hovořím s paní Lenkou?“ zeptám se mladé ženy.

„Jo.“

„Voláme z banky XY, máte u nás úvěr 67. den v prodlení.“

„Tvrdí kdo?“ štěkne na mě zrychleně.

„Prosím?“

Už si bohužel nepamatuji, jak hovor skončil, ale domluvou na termínu úhrady to nebylo. Co si ovšem pamatuji, byl muž žvatlající nějaké rady v pozadí hovoru. Evidentně přítel, evidentně oba pod vlivem drog. Proč není paní Lenka zařazena do kapitoly Sebedestruktivní? Asi by se tam hodila, v každém případě jsem netelefonoval s přítelem, ale s paní Lenkou, u níž se můžeme jen domýšlet, na co si asi úvěr vzala. Ale nechci hanět přítele, třeba má sám už tolik úvěrů, že mu žádný další nedají.

Trnem v oku, nebo spíš v uchu, mi jsou i další, jako asi padesátiletá žena, která mi vyprávěla celkem smutný příběh.

„Manžel je v kómatu a já se nedostanu k penězům,“ povídá poddajným hlasem. „On to posílá manžel, já

to zaplatit nemůžu. Má tam trvalý příkaz na tři tisíce a zbytek posílá samostatně.“

„Ano, rozumím. Vašeho manžela je mi líto. Ale úvěr je psaný na vás.“

„A nešlo by ty splátky odložit, než ho proberou?“
ptá se poddajná paní.

„Ne, to by bohužel nešlo.“

„No, já dětem říct nemůžu, oni mi platí už elektřinu a plyn.“

„Já nevím, jak vám v této situaci pomoci. Úvěr je psaný na vás.“

Kdo vlastně dluží? Manžel v kómatu? Ano. Rozhodně. Morálně dluží své paní asi dost. Jen taková úvaha: kdo dluží bance? Rozhodně ne on. Každý, kdo si bere půjčku s tím, že si ji vlastně bere někdo jiný na jeho jméno, manžel, vnučka, dcera, strýc, nejlepší kamarád. Je to jedno. Ve chvíli, kdy je na vaše jméno, ten, kdo dluží a nese zodpovědnost, jste vy.

Zodpovědnost je něco, s čím se ve své práci nesetkávám moc často. Příkladem může být třiatřicetiletý muž.

„No on si to na mě půjčil kamarád. Chtěl rozjet podnikání. Už teď mi dluží dvě stě tisíc,“ říká mi mladý muž nasupeně.

„Rozumím, ale úvěr máte na sebe psaný vy,“ říkám já unaveně.

Posledním příkladem bude milá důchodkyně, která byla přes-příliš důvěřivá.

„**Já jsem si ten úvěr vzala kvůli příteli vnučky. On slíbil, že to bude platit,**“ vypráví mi asi sedmdesátiletá orientovaná paní. Já si nemůžu pomoci a v duchu protočím oči v sloup. Co to je asi za muže, který využije babičku své přítelkyně pro úvěr, který by sám nejspíš nedostal, a pak ho nesplácí? Moje domněnka se potvrdí. „**On peníze potřeboval na nájem, a tak si na mě vzal úvěr.**“ Já zpozorním.

„Kdo úvěr sjednal? Vy, anebo on?“ zeptám se já.

„**No on. Ale na moje jméno.**“

„Pokud se jedná o podvod, doporučil bych vám kontaktovat policii.“

Z paní bohužel informace lezly jako z chlupaté deky.

„**Potřeboval ty peníze na důležité věci.**“

Asi drogy, mám v hlavě.

„**Na nájem a tak,**“ zopakuje paní. „**Já to nechci dávat na policii, vždyť víte, je to přítel vnučky.**“

Netřeba říkat, že přítel vnučky si zaslouží políček.